

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

BUNGE LA TANZANIA

KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA MAJI NA MAZINGIRA

**MAONI NA USHAURI WA KAMATI KUHUSU MUSWADA WA SHERIA
YA MAREKEBISHO YA SHERIA YA USIMAMIZI WA MAZINGIRA WA
MWAKA 2024 (*THE ENVIRONMENTAL MANAGEMENT
(AMENDMENT) BILL, 2024*)**

(chini ya Kanuni ya 99(5) ya Kanuni za Kudumu za Bunge,
Toleo la Februari, 2023)

Februari, 2025

YALIYOMO

1.0	UTANGULIZI.....	1
2.0	JINSI KAMATI ILIVYOUFANYIA KAZI.....	1
3.0	MALENGO NA MADHUMUNI YA MUSWADA	2
4.0	UCHAMBUZI WA JUMLA WA MUSWADA.....	5
5.0	MAONI NA USHAURI WA KAMATI.....	6
5.1	Ibara ya 4 inayorekebisha Kifungu cha 13(1)	6
5.2	Ibara ya 5 inayorekebisha Kifungu cha 36.....	7
5.3	Ibara za 21,22,23,24 na 25.....	8
5.4	Ushauri kuhusu mambo yaliyoongezwa kwenye jedwali la marekebisho	9
6.0	HITIMISHO	10

MAONI NA USHAURI WA KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA MAJI, NA MAZINGIRA KUHUSU MUSWADA WA SHERIA YA MAREKEBISHO YA SHERIA YA USIMAMIZI WA MAZINGIRA WA MWAKA 2024 (THE ENVIRONMENTAL MANAGEMENT (AMENDMENT) BILL, 2024)

1.0 UTANGULIZI

Mheshimiwa Spika, kwa mujibu wa Kanuni ya 99 (5) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Februari, 2023, naomba kuwasilisha Maoni ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Maji na Mazingira, kuhusu Muswada wa Sheria ya Marekebisho ya Sheria ya Usimamizi wa Mazingira wa Mwaka 2024 (*The Environmental Management (Amendment) Bill, 2024*).

Mheshimiwa Spika, kwa mujibu wa Kanuni ya 97 (1) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Februari, 2023, Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Maji na Mazingira, iliupokea Muswada huu Mwezi Novemba, 2024 baada ya kusomwa Bungeni mara ya kwanza tarehe 8 Novemba, 2024 katika Mkutano wa 17, Kikao cha Tisa cha Bunge na wewe kuuelekeza kwenye Kamati yetu ili tuufanyie kazi.

2.0 JINSI KAMATI ILIVYOUFANYIA KAZI

Mheshimiwa Spika, Kamati ilipata muda wa kuupitia Muswada na kupata ufafanuzi kutoka kwa Sekretarieti kwa maeneo

yaliyohitaji utaalumu wa Sheria. Baada ya kuupitia Kamati ilimwalika Waziri wa Nchi Ofisi ya Makamu wa Rais Muungano na Mazingira ili aipitisha Kamati kwenye madhumuni na sababu za Muswada aliowasilisha. Waziri alifafanua Kifungu kwa Kifungu akieleza sababu na Madhumuni ya kila Ibara iliyomo katika Muswada.

Mheshimiwa Spika, kwa kuzingatia matakwa ya Kanuni ya 97 (2) ya Kanuni za Kudumu za Bunge Toleo la Februari, 2023, Kamati ilitoa matangazo katika vyombo vya habari na kuwaalika Wadau mbalimbali ili waweze kufika mbele ya Kamati na kutoa Maoni yao kuhusu Muswada huu. Mwaliko uliotolewa ulikusudia kuwapa wadau fursa ya kutoa maoni yao kuhusu Sheria ya marekebisha ya Sheria inayokusudiwa kutungwa na hatimaye kuisaidia Kamati kupata ufahamu wa namna wadau wanavyouchukulia Muswada huo. Wadau 21 walifika mbele ya Kamati tarehe 15 Januari, 2025 na kutoa maoni yao.

3.0 MALENGO NA MADHUMUNI YA MUSWADA

Mheshimiwa Spika, Muswada huu unapendekeza kurekebisha Sheria ya Usimamizi wa Mazingira, Sura ya 191 ili kukabiliana na baadhi ya changamoto zilizojitokeza wakati wa utekelezaji wake.

Mheshimiwa Spika, Muswada uliowasilishwa na Serikali una lbara 28 zenye marekebisho madogo. Aidha, Serikali iliwasilisha jedwali la marekebisho katika maeneo mbalimbali ya Muswada. Baadhi ya mambo yaliyobainishwa katika Muswada na jedwali la marekebisho ni kama ifuatavyo:-

- a) Kuzitaka Wizara za Kisekta kuwa na ama Sehemu au Kitengo kinachohusika na Usimamizi wa Mazingira;
- b) Kuboresha tafsiri za maneno "*solid waste*" na kuongeza tafsiri ya maneno "*water sources, climate change, climate change management, climate system, climate change vulnerability assessment, emissions, energy transition, greenhouse gases na vulnerability*";
- c) Kumwongezea Waziri Mamlaka ya kushughulikia masuala ya mabadiliko ya tabianchi, kudhibiti gesijoto, kushirikisha wadau katika kukabiliana na mabadiliko ya tabianchi na kumwezesha kutunga Kanuni juu ya masuala hayo;
- d) Kubadili sifa za Kitaaluma za Afisa Usimamizi wa Mazingira ngazi ya Halmashauri na kumwongezea majukumu na utaratibu wa kutoa taarifa za utekelezaji wa Sheria;
- e) Kuweka muda mahsusi wa miaka mitano (5) kwa kila Halmashauri kuwasilisha kwa Waziri Mpango Mkakati wa mazingira.
- f) Kumtaka Waziri anayehusika na Mazingira kushauriana na Mawaziri wa Kisekta kabla ya kutangaza Kanuni au maeneo yanayolindwa katika Gazeti la Serikali;

- g) Kuwapa Halmashauri jukumu la usimamizi wa mazingira katika Bahari;
- h) Kumtoa Afisa Maji na kumweka Mkurugenzi wa Bonde kwa jukumu la kujiridhisha na hatua za tahadhali zilizo chukuliwa na mmiliki wa kibali cha kutumia maji;
- i) Kuiongezea majukumu Kamati ya Kitaifa ya Ushauri wa Mazingira ili iweze kutoa Ushauri kuhusu Mabadiliko ya Tabianchi;
- j) Kulinda udongo;
- k) Kuliweka suala la utangazaji wa viwango chini ya Waziri husika;
- l) Kurekebisha majina ya Taasisi na kuongeza nyingine ambazo zinahusika kimazingira;
- m) Kulipa Baraza la Taifa la Usimamizi wa Mazingira (NEMC) uwezo wa kupokea maombi ya marejeo juu ya amri zake ilizotoa na Waziri kuwa na Mamlaka ya kufanya mapitio au kusikiliza rufaa;
- n) Kumtaka Waziri anayehusika na Mazingira kwa kushirikiana na Waziri anayehusika na masuala ya Fedha au Wizara ya Kisekta inayoguswa na jambo husika kwenye masuala yanayohusu uwezeshaji wa kifedha ili kukabiliana na mabadiliko ya tabianchi;
- o) Kumtaka Waziri anayehusika na Mazingira kutoa ushauri kwa Mamlaka inayohusika na Mipango ya Kitaifa kabla ya kuidhinishwa kwake ili kuhakikisha masuala ya

Mazingira na Mabadiliko ya tabianchi yanazingatiwa kwa ukamilifu; na

p) Kuanzishwa kwa Kituo cha Uratibu wa Biashara ya Kaboni

4.0 UCHAMBUZI WA JUMLA WA MUSWADA

Mheshimiwa Spika, Kamati inaipongeza Serikali kwa kuleta Muswada wa Sheria ya Marekebisho madogo ya Sheria ya Usimamizi wa Mazingira. Aidha, Kamati ilikuwa na matarajio ya kuletwa Bungeni Muswada uliosheheni marekebisho makubwa ambayo Serikali na Kamati imekubaliana kwa nyakati tofauti. Baada ya kupitia Maazimio mbalimbali ya Bunge na kufanya uchambuzi wa Muswada huu, Kamati ilibaini kuwa bado yapo maeneo muhimu ambayo yalihatiji kufanyiwa marekebisho na hayajahusishwa katika Muswada huu. Baadhi ya maeneo hayo ni:-

- a) Kulifanya Baraza la Taifa la Usimamizi wa Mazingira (NEMC) kuwa Mamlaka;na
- b) Kuzingatia masuala ya Uchumi wa Bluu katika Sheria ya Usimamizi wa Mazingira.

Mheshimiwa Spika, masuala hayo na mengine mengi ambayo hayakuzingatiwa katika Muswada huu yalijadiliwa katika kikao baina ya Kamati na Wizara ili kuona uwezekano wa kuyaingiza katika Muswada huu. Kutokana na ukubwa wa marekebisho

ambayo Kamati ilihitaji, ilionekana ni vizuri marekebisho hayo ikufanyika kwa Miswada mipya ambayo itashirikisha wadau katika ngazi ya Serikali na kutangazwa katika Gazeti la Serikali ili Kamati itakapoishughulikia iweze kupata idadi kubwa ya wadau wa kutoa maoni katika Miswada hiyo.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilifahamishwa kuwa Serikali ilihitaji muda zaidi ili kuandaa marekebisho makubwa ya Sheria ya Usimamizi wa Mazingira yatakayojumuisha maeneo muhimu. Kutokana na ahadi hiyo, Kamati iliendelea kufanyia kazi Muswada huu wenye marekebisho machache.

5.0 MAONI NA USHAURI WA KAMATI

Mheshimiwa Spika, kwa ujumla Kamati inaushauri kwenye ibara 8 ambazo ni Ibara ya 4, 5,21,22,23,24, 25 pamoja na Ibara ya 29D iliyowasilishwa katika jedwali la marekebisho. Maoni ya Kamati kwa kila Ibara ni kama ifuatavyo;

5.1 Ibara ya 4 inayorekebisha Kifungu cha 13(1)

Mheshimiwa Spika, Kamati ilibaini kuwa neno tabianchi limeongezwa katika sehemu moja tu ya Kifungu cha 13(1) na hivyo kutofikia lengo lililokusudiwa. Aidha, Kamati iliona umuhimu wa Waziri kupewa pia Mamlaka ya kushughulikia mabadiliko ya tabianchi kwa kujumuisha katika Sera masuala ya upunguzaji wa gesijoto na mikakati ya kuhimili mabadiliko ya tabianchi. Hivyo

Kamati ilipendekeza Kifungu hiki kisomeke kama ifuatavyo: -

13.-(1) The Minister shall be overall responsible for matters relating to the environment, climate change, and shall, in that respect, be responsible for the articulation of Policy Guidelines necessary for the promotion, protection, sustainable management of the environment, **and the integration of climate change mitigation and adaptation strategies into Policy.**

Serikali imekubaliana na mapendekezo ya Kamati na yamezingatiwa katika Jedwali la Marekebisho ya Muswada.

5.2 Ibara ya 5 inayorekebisha Kifungu cha 36

Mheshimiwa Spika, Ibara ya 5 ya Muswada ilipendekeza kurekebisha Kifungu cha 36(2) ili kuondoa sifa ya Diploma kwa Afisa Usimamizi wa Mazingira na kubakisha sifa ya Shahada pekee. Kamati ilishauri kuwa Ibara hiyo kurekebishwa ili sifa za kielimu zisitajwe katika Sheria na kubakia katika Muundo wa Utumishi. Marekebisho yaliyopendekezwa yalikusudia Kifungu cha 36(2) kisomeke kama ifuatavyo:-

“(2) A person designated or appointed by the City, Municipal, District or Town Environment Management Officer shall possess **requisite academic qualifications** and has competence in environmental management”.

Serikali imekubaliana na ushauri wa Kamati na kuzingatia katika Jedwali la Marekebisho ya Muswada.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilishauri kufutwa kwa Ibara ya 5(b) ya Muswada iliyopendekeza kurekebisha Kifungu cha 36(3) (h) kilichohusu uwasilishaji wa Taarifa ya Utekelezaji wa Sheria unaofanywa na Afisa Usimamizi wa Mazingira wa Halmashauri. Kamati iliona marekebisho haya yafanyiwe kazi katika marekebisho makubwa ya Kimuundo na Kimfumo yanayotarajiwa kuwasilishwa na Serikali. Ushauri wa Kamati umeridhiwa na kuzingatiwa na Serikali katika jedwali la marekebisho ya Muswada.

5.3 Ibara za 21,22,23,24 na 25

Mheshimiwa Spika, Ibara za **21, 22, 23, 24 na 25** zilipendekeza kurekebisha Vifungu vya **195, 196,197,198** na **199**. Lengo la marekebisho hayo ni kutoa nafasi kwa NEMC kupokea maombi na kufanya marejeo ya amri ilizotoa na kumruhusu mtu asiyeridhishwa na uamuzi wa Baraza hilo katika Marejeo kuomba mapitio au rufaa kwa Waziri ndani ya siku thelathini. Kamati ilishauri Ibara hizo

zifutwe kwa kuwa Serikali imeahidi kuleta marekebisho makubwa ya Sheria ya Usimamizi wa Mazingira Sura 191. Marekebisho hayo pamoja na mambo mengine yatahusiana na masuala ya utoaji haki. Serikali imekubaliana na Ushauri wa Kamati na Ibara hizo kufutwa kama inavyoonekana katika Jedwali la Marekebisho ya Muswada.

5.4 Ushauri kuhusu mambo yaliyoongezwa kwenye jedwali la marekebisho

Mheshimiwa Spika, katika eneo hili, naomba kutanguliza maelezo yafuatayo:-

- a. Tangu awali Kamati ilipopitia jumla ya Ibara 28 za Muswada, ilibaini kusahaulika kwa jambo muhimu miongoni mwa mengine lililohusu usimamizi wa Biashara ya Kaboni.
- b. Utaratibu wa Kamati kushughulikia Miswada ya Sheria umewekewa masharti yanayobainisha pamoja na mambo mengine wigo wa jukumu na Madaraka ya Kamati. Kwa mujibu wa Kanuni ya 97 (3) ya Kanuni za Kudumu za Bunge, Toleo la Februari, 2023, uwezo wa Kamati kufanya marekebisho kwenye Muswada ni wa kumshauri mtoa hoja. Aidha, kwa desturi za Kibunge ushauri huo unagusa yale tu yaliyomo kwenye Muswada.

Mheshimiwa Spika, Kamati ilikuwa na maoni kwamba si jambo jema kukosa masharti ya Kisheria yanayohusu usimamizi mzuri wa Biashara ya Kaboni. Kwa msingi huo, ili kuhakikisha kuwa manufaa ya kiuchumi yanapatikana huku mazingira yakihifadhiwa kwa kizazi cha sasa na kijacho, marekebisho ya Sheria yanayoweka masharti ya usimamizi wa Biashara ya Kaboni ni jambo Muhimu.

Mheshimiwa Spika, Kamati inamshukuru mtoa hoja ambaye alizingatia maoni hayo na kuongeza kwenye jedwali la marekebisho mapendekezo yanayogusa usimamizi wa biashara hiyo. Hata hivyo, katika Ibara ya 29 D (1) ya jedwali ilipendekeza kuwepo kwa Mkurugenzi na Bodi ya Wakurugenzi wa Kituo cha Uratibu wa Biashara ya Kaboni. Aidha, muda wa ukomo kwa Wajumbe wa Bodi haukutajwa katika marekebisho hayo. Kwa muktadha huo, Kamati ilishauri kurekebisha kwa Ibara hiyo ili kuonesha namna ambavyo Mkurugenzi wa Kituo hicho atapatikana pamoja na ukomo wa Wajumbe wa Bodi. Serikali ilikubaliana na ushauri wa Kamati na kuuzingatia kama inavyoonekana kwenye jedwali la marekebisho.

6.0 HITIMISHO

Mheshimiwa Spika, kwa kuzingatia uchambuzi wa Kamati, madhumuni na sababu za kutungwa kwa Sheria hii, Kamati imeridhishwa na marekebisho madogo

yaliyofanywa katika Muswada huu. Hata hivyo, ili kukidhi matarajio ya Bunge, Wananchi na maudhui ya Sera ya Taifa ya Mazingira ya mwaka 2021, Kamati inaona kuwa ipo haja kwa Serikali kuleta Miswada ya Sheria mipya itakayoweza kutungwa kwa Sheria ya kulifanya Baraza la Taifa la Mazingira kuwa Mamlaka pamoja na Sheria ya masuala ya Uchumi wa buluu. Ni Matarajio ya Kamati kwamba Serikali italeta Miswada hiyo mapema wakati wa Mkutano wa 19 wa Bunge kama ilivyoahidi.

Mheshimiwa Spika, naomba nikushukuru sana wewe kwa kutoa kibali ili Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Maji na Mazingira iweze kuufanyia kazi Muswada huu na kuipa fursa ya kuwasilisha maoni yake mbele ya Bunge lako Tukufu.

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Wajumbe wa Kamati napenda kumpongeza Mheshimiwa Mhandisi Hamad Yusuf Masauni (Mb) Waziri wa Nchi Ofisi ya Makamu wa Rais Muungano na Mazingira, Naibu Waziri Mhe. Khamis Hamza Khamis (Mb), Mhe. Hamza Johari, Mwanasheria Mkuu wa Serikali, Wataalamu kutoka Ofisi ya Makamu wa Rais - Mazingira na Ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali kwa ushirikiano wao wakati wa kuwasilisha maelezo ya Muswada huu na kutolea ufafanuzi wa hoja mbalimbali zilizoibuliwa na Wajumbe wa Kamati.

Mheshimiwa Spika, napenda kuwashukuru kwa dharti Wadau wote walioshiriki na kutoa maoni yao ya kitaalamu katika Muswada huu ambayo kwa kiasi kikubwa yamezingatiwa na Kamati. Naomba kutambua mchango wa Wadau wafuatao: -

- Chama cha Washauri Elekezi wa Mazingira Tanzania (TEEA);
- Akili Platform Tanzania;
- Livingway (URT) Limited DSM;
- Tanzania Traditional Energy and Development Organization (TATEDO);
- Tanzania Recyclers Association (TARA);
- Mazingira ni Uhai;
- Mufindi Environmental Trust (MUET);
- Human Dignity and Environmental Care Foundation (HUDEF);
- Balozi wa Mazingira;
- Chuo cha Mwalimu Nyerere; na
- Chuo Kikuu cha Dodoma.

Mheshimiwa Spika, kwa namna ya pekee kabisa naomba niwashukuru Wajumbe wa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Maji na Mazingira kwa weledi na umahiri wao waliouonesha wakati wa kuchambua Muswada huu na hatimaye kutoa maoni, ushauri na mapendekezo ya kuuboresha Muswada huu.

Mheshimiwa Spika, kwa heshima na taadhima, **naomba Majina yao yaingizwe kwenye Kumbukumbu ya Taarifa Rasmi za Bunge (HANSARD).**

1. Mhe. Jackson G. Kiswaga, Mb. **Mwenyekiti**
2. Mhe. Anna R. Lupembe, Mb. **M/Mwenyekiti**
3. Mhe. Balozi Dkt. Bashiru A. Kakurwa Mb. Mjumbe
4. Mhe. Prof. Shukrani E. Many, Mb. Mjumbe
5. Mhe. Asya Sharif Omar, Mb. Mjumbe
6. Mhe. Mhandisi Stella M. Manyanya, Mb. Mjumbe
7. Mhe. Charles John Mwijage, Mb. Mjumbe
8. Mhe. Soud Mohammed Jumah, Mb. Mjumbe
9. Mhe. Juma Usonge Hamad, Mb. Mjumbe
10. Mhe. Ritta Kabati Enespher, Mb. Mjumbe
11. Mhe. Haji Makame Mlenge, Mb. Mjumbe
12. Mhe. Kavejuru Eliadory Felix, Mb. Mjumbe
13. Mhe. Asya Mwadini Mohammed, Mb. Mjumbe
14. Mhe. Regina Ndege Qwaray, Mb. Mjumbe
15. Mhe. Agnes Elias Hokororo, Mb. Mjumbe
16. Mhe. Emmanuel Peter Cherehani, Mb. Mjumbe
17. Mhe. Deo Kasenyanda Sanga, Mb. Mjumbe
18. Mhe. Keneth Nollo Mb. Mjumbe
19. Mhe. Kasalali E. Mageni Mb. Mjumbe
20. Mhe. Suleiman Omar Mohamed, Mb. Mjumbe
21. Mhe. Robert C. Maboto, Mb. Mjumbe

Mheshimiwa Spika, mwisho lakini sio kwa umuhimu, Kamati inamshukuru Katibu wa Bunge Ndg. Baraka Leonard kwa kuiwezesha Kamati kutekeleza majukuu yake ipasavyo.

Mheshimwa Spika, baada ya kusema hayo, naomba kuwasilisha na ninaunga mkono hoja.

Jackson G. Kiswaga (Mb),

**MWENYEKITI WA KAMATI YA KUDUMU YA
BUNGE YA MAJI NA MAZINGIRA**

Februari ,2025.